

Ања Н. Бундало¹
Универзитет у Бањој Луци
Филолошки факултет

ФРАНЦУСКО „ЗРАЧЕЊЕ“ У ДЈЕЛИМА СРПСКИХ СПИСАТЕЉИЦА ПРВЕ ПОЛОВИНЕ XX ВИЈЕКА

Ђурић, Владимир (2019), *Француска веза, Стваралаштво српских списатељица прве половине XX века у контексту француске књижевности и културе*, Нови Сад: Академска књига.

Богато књижевно и културно стваралаштво српских списатељица XX вијека у контексту француске књижевности и културе предмет је монографије *Француска веза* Владимира Ђурића. Ријеч је о знатно скраћеној и прерађеној верзији докторске дисертације под насловом *Стваралаштво српских списатељица прве половине XX века у контексту француске књижевности и културе*, одбрањеној 2017. године. Монографија, као и дисертација настају у оквиру два научна пројекта: *Књиженство-теорија и историја женске књижевности на српском језику до 1915. године* (бр. 178029) и *Романистика и словенски језици, књижевности и културе у контакту и дисконтакту* (бр. 81/1-17-8-01).

У првом поглављу монографије понуђен је један, како сам аутор наводи, „почетни полигон за даља истраживања” (14) у области „француске везе”. У њему је истакнуто и питање важности проучавања женске књижевности *per se*, при чему Ђурић даје значајан приказ есеја Властоја Д. Алексијевића *Наша жена у књижевном стваралаштву*. Тврдњу Богдана Поповића да се „По самој пажњи која се у некој друштвеној средини указује жени може одредити степен моралне и друштвене цивилизације те средине”, аутор монографије илуструје праћењем „бурне (р)еволуције српске женске књижевности, која се одвијала паралелно с еволуцијом социјалне свести жена” (38).

С једне стране аутор се у свом истраживачком раду ограничава на стваралаштво четири српске списатељице, и то, и данас „познату и признату” Исидору Секулић и њене, за живота признате, савременице: Јелену Димитријевић, Ксенију Атанасијевић и Јулку Хлапец Ђорђевић. Разлог је једноставан:

¹ anja.bundalo@ff.unibl.org

франкофони и франкофилни елементи уз ангажовани и префињени феминизам заједничке су црте стваралаштва све четири списатељице. Иако су француска књижевност и култура присутне и у дјелима других српских списатељица прве половине XX вијека, у њиховом случају француски „елемент“ постоји, али није шире заступљен.

С друге стране, међуратни период изабран је као хронолошки оквир истраживачког поља интересовања В. Ђурића као „период најинтензивнијег учвршћивања традиционално пријатељских француско-српских односа и то на свим битним плановима: друштвенополитичком, историјско-херојском, институционално-образовном, научно-уметничком и наравно на књижевно-културном плану” (12). Период у којем стварају споменуте списатељице и данас важи за „златно доба српске књижевности”.

Свакој од списатељица Ђурић посвећује једно засебно поглавље (Јелена Ј. Димитријевић и француска књижевност и култура; Исидора Секулић у дијалогу са актуелним француским темама: француске варијације и (ко)вибрације; Ксенија Атанасијевић у контексту француске филозофске и моралистичке књижевности; Јулка Хлапец Ђорђевић и жена у модерној француској књижевности и култури).

Спретно избјегавши употребу, у новијој књижевној теорији представљеног као спорног, појма „утицај”, аутор из перспективе интеркултуралности, дијалога култура или „зрачења” (*fr. rayonnement*) анализира дијалог књижевног свијета и културе српских списатељица са француском књижевношћу и културом. Детаљној анализи је подвргнут и очигледан (код Ксеније Атанасијевић и Јулке Хлапец Ђорђевић) или пак прикривени феминизам (код Исидоре Секулић и Јелене Димитријевић).

Тај „хумани” феминизам – „право сунца”, како га метафорично назива Јелена Димитријевић у свом роману *Нове*, указује на универзални карактер републике књижевности којој припадају „и жене и мушкарци свих националности и са свих поднебља света” (197).

Свјесне важности сопствене франкофилије и њеног печата на сопствено уметничко дјело, и истовремено важности очувања националног културног наслеђа, књижевнице свој аутентичан израз не жртвују великој европској књижевности каква је француска. То им даје могућност да, као што то експлицитно чини Исидора Секулић, схвате да су „културни додири срећа људи”. В. Ђурић у закључку своје монографије управо наводи да је у француској „вези” нарочито ријеч о „односу филије онако како га је Пажо означио као однос (пре) познавања и признавања стране културе која је комплементарна домаћој, тј.

која активно учествује у изградњи сопственог (треба ли поновити полифоновог?) идентитета” (198).

Ђурић не занемарује ни кључну улогу коју француски језик игра у дјелима ауторки, а који су све оне одлично познавале и њиме се обилато служиле у виду адаптираних ријечи, кроз преведене цитате или пак одломке наведене у оригиналу. „Код неких је француски извор интимног, поетског надахнућа (Јелена Димитријевић), код неких је језик филозофског дискурса на коме треба да буде штампан један докторат из филозофије (Ксенија Атанасијевић), затим језик љубавне страсти (у *Једном дописивању* Јулке Хлапец Ђорђевић), али оно што на првом месту афирмишу текстови српских писатељица то је чињеница да је француски језик културе, књижевности и уметности: то је језик и француске књижевности и наше књижевности и књижевности и језика целог света, закључила би Исидора Секулић” (199).

Настала у оквиру истраживања чланица и чланова пројекта *Књиженство*, ова монографија, како сам аутор наводи, стреми ка демаргинализацији српских писатељица у књижевном канону, што истовремено значи да оне више никада неће остати „изван очију јавности” (Биљана Бабић и сар., *Бања Лука – знамените жене у историји града*, Бања Лука: Народна и универзитетска библиотека Републике Српске, 2014). Допринос компаративним истраживањима монографија даје кроз освјетљавање улоге Српкиња – жена стваралаца које „до данас нису биле у средишту испитивања франкофониста и компаратиста”, као и кроз веома богату књижевнотеоријску и критичку библиографију.